

Bhutanin Damchi, Damci vai Tiibetinspanieli?

Historiaa

Vuonna 1998 Helsingin World Dog Shown yhteydessä järjestettiin ITSWP:n (International Tibetan Spaniel Working Party) kokous. Kokouksessa Slovenian edustaja Primoz Peer esitti kokousväelle mielenkiintoisen tarinan Saksassa asuvista Bhutanilaista alkuperää olevista tipsun näköisistä koirista.

Koiria oltiin rekisteröimässä tiibetinspanieleiksi ja tuo aiheutti kokousväessä sekä myönteisiä, että kielteisiä reaktioita. Tämä prosessi oli alkanut jo joitakin vuosia aikaisemmin Hannoverissa Saksassa, kun tiibetinspanielin omistanut rouva Cornelia Nicolay-Danisch tapasi rouva Martina Krüegerin ja hänen kolme mustaa, Bhutanista kotoisin olevaa, tiibetinspanielin näköistä koiraa.

Joidenkin vuosien uurastuksen jälkeen näistä koirista kaksi saatiin kuin saatiinkin rekisteröityä tiibetinspanieliksi Sloveniassa mikä jo tuolloin oli FCI:n jäsenmaa ja tämä tapahtui siis Helsingin Maailmanvoittaja-näyttelyvuonna 1998.

Rekisteröidyt koirat olivat mustat tanin ja valkoisin merkein olevat uros nimeltään Chotu ja narttu nimeltään Silvie. Chotu on syntynyt 14.10.1989 ja sen kasvattaja on Uma Gazder Kalkutasta, Intiasta. Sen vanhemmat ovat rekisteröimättömiä koiria Bhutanista; isä Minky ja emä Owily, tosin niistä on saatavissa dokumentteja kuten valokuvia ja kuvaukset niiden ulkomuodosta ja luonteista.

Silvie on syntynyt 21.1.1993 ja sen kasvattajat ovat M.Krüger ja P. Sewitz myös Kalkutasta. Silvien isä on Chotu ja emä Lauli-La, rekisteröimätön Chotun täyssisko.

Rekisteröinnin perusteita

Primoz Peer (Rombon kennel) ja Maja Lenard (Moetica kennel) perustelevat Majan kotisivuilla näiden bhutanilaiskoirien rekisteröimistä tiibetinspanieleiksi seuraavalla tavalla:

”Ne olivat kelvollisia rekisteröidä niin fyysisesti, kuin psyykkisestikin tiibetinspanieliksi, ehkäpä vielä enemmän juuri älykkyytensä vuoksi, koska kaikkien niiden vuosien kokemuksilla joina olemme koiria nähneet, niillä on mitä hurmaavimmat ja täydellisen tasapainoiset luonteet. Meillä on melkoisesti tietoa tästä linjasta aina kolmeen sukupolveen saakka ja myöskin valokuvat kaikista näistä koirista. Jokainen tämän linjan koira edustaa samaa tyyppiä ja tästä syystä ne eivät voi olla myöskään tiibetinspanielia muistuttavia kulkukoiria.

Näiden koirien ominaispiirteitä tiibetinspanieliksi ovat: rakenteellinen kokonaisvaikutus, päätyyppi (hieman pidempi mutta vahva eikä kuitenkaan terävä kuono-osa, ei-vuotavat, keskikokoiset silmät), tyyppillinen karvapeite ja jo edellä mainittu luonne. Näiden ominaisuuksien vuoksi nämä koirat ovat kaivattu lisä länsimaiseen tiibetinspanielikasvatukseen. Toivomme näiden koirien olevan hyödyksi koko rodulle varovaisen ja huolellisen kasvatustyön ja rotuun ottamisen kautta.”

Alkuperäinen, englanninkielinen selostus kotisivuosoitteesta: www.moetica.com/tibbies/new_line.htm

Edun ensimmäiset pentueet syntyvät Chotun ensimmäinen rekisteröity pentue syntyi Sloveniassa maaliskuussa 1999. Pentueen emänä oli Moetica Cremissimo Damillion. Pentueessa oli kolme pentua: kaksi urosta ja yksi narttu. Narttupentu Moetica Chotu Kori-La Rombon muutti koko Chotu-rekisteriin-idean keksijän ja kantavan voiman Primoz Peerin luo. Toinen urospennuista Moetica Chotu Cintu-La matkasi Saksaan rva Cornelia Nicolay-Danischille (Martina Grügerin ystävä ja Chotun rekisteröintiin omalta osaltaan vaikuttanut henkilö).

Toinen uroksista, Moetica Chotu Dasho-La Seduhin muutti Suomeen Päivi Säviahon (Seduhin kennel) hankkimana ja asui aluksi Anne Launoson (Eliksiirin kennel) luona Riihimäellä ja Oitissa ja muutti sittemmin Päivin luo Espooseen.

Edu (nykyisin Dudu) tuli ensimmäisen kerran isäksi 8.5.2000 tuolloin syntyivät Seduhin kenneliin kolme urospentua ja pentueen emänä oli Simpasture Flora. Seuraavan kerran Edu tuli isäksi 14.7.2000. Tuolloin syntyneen pentueen emänä oli Anne Launoson omistama musta tanin merkein oleva Arundina Oh So Sweet. Pentueeseen syntyi kaksi urosta ja kolme narttua. Musta väri periytyi mukavasti ja niinpä musta tanin merkein varustettu narttupentu Eliksiirin Soleirolii muutti emänsä kotimaisemiin Arundina kenneliin.

Kolmas pentue, jonka isänä on Edu syntyi 16.10.2000. Pentueeseen syntyi neljä poikaa ja kaksi tyttöä, pentueen emänä oli Arundina Princess Potala ja tästäkin pentueesta muutti Arundina kenneliin mahongin punainen narttupentu Eliksiirin Pikkuriikkinen. Yhden urospennun, Eliksiirin Pikkujätin Anne sijoitti Mareena Pirkaselle ja Ruotsiin matkasi Eliksiirin Pikkuruinen Kulo-Aho's kenneliin Niilo ja Leena Kulojärvelle.

Viimeisin Edun pentueista syntyi 3.1.2003 Seduhin kenneliin. Pentueeseen syntyi kolme urosta ja kaksi narttua ja niiden

emä on FIN MVA Arundina Princess Shara. Ruotsissa syntyivät ensimmäiset Edun lapsenlapset Kulo-Aho's kenneliin 23.1.2003.

Suomalainen kasvattaja käyttää Chotua

14.9.1999 syntyi Marja-Terttu Kallion Cayana kenneliin pentue, jonka isänä oli Chotu ja emänä Gismarin Greta. Astutusmatka Saksaan oli hedelmällinen ja niinpä pentueeseen syntyi yhteensä viisi pentua, joista kolme on urosta ja kaksi narttua. Marja-Terttu piti itsellään nartun Cayana Chotu Gangri La:n ja urospennut Cayana Chotu Gomphu La:n ja Cayana Chotu Goshi La:n. Pentueen toisen narttupennun omistavat yhdessä kasvattaja ja Marjo Aronen (Gismarin kennel).

Tästä pentueesta matkasi Saksaan urospentu Cayana Chotu Gomtu La Irene Schotroffin Tendrel Sangpo kenneliin. Gomtu La on ehtinyt jo isäksi Saksassa. Irenen kasvatti Tendrel Sangpo Li-Ka La muutti Sloveniaan ja on astunut siellä kirjavan valionartun Rombon Racoon-Partyn.

Tieto luo tuskaa

Vuonna 2002 helmi-maaliskuun vaihteessa olimme jo perinteeksi muodostuneella Britannian reissulla katsomassa South Western Tibetan Spaniel Clubin erikoisnäyttelyä ja Cruftsin tipsukehää.

Tuon matkan aikana vierailimme myös yhdistyksemme kunniajäsenen, kaikkien tunteman Ann Wynyardin luona ja sain häneltä lahjaksi uuden, upean koirakirjan: The Encyclopedia of Dog Breeds (ISBN 0-75254-156-0). Kirjan tekijä on Juliette Cunliffe. Kirja sisältää 1000 kuvaa ja rotuja kirjassa on esitelty melkein 400. Kirja makasi kirjahyllyssä monta kuukautta, kunnes aloitin tutkimisen kesällä 2002.

Tipsun kuvia on kirjassa harvinaisen monta ja sehän oli vain iloinen asia tipsuharrastajalle. Pääsin sivulle 288 ja siitä alkoi uusi luku nimeltään muut rodut. Kirjailija selvittää tämän luvun esipuheessa, että Englannin kennelliiton hyväksymien rotujen lisäksi maailmasta löytyy paljon muita koirarotuja, arviolta 700-800 ja mikä on toisessa maassa hyväksytyt voi olla täysin tuntematon toisessa maassa. Tässä kirjan osiossa esitellään myös rotu nimeltään Bhutan Damchi.

Mikä on Bhutan Damchi?

Kirjan rotuesittelyssä, sivulla 295 sanotaan, että rotua ei vielä tunnusteta virallisesti ja väritään damchi voi olla musta tai valkoinen ja että erilaiset väri variaatiot ovat mahdollisia.

Rotuesittely jatkuu; Tämä viehättävä rotu on samankaltainen kuin tiibetinspanieli ja se on kotoisin Bhutanista, missä ihmiset ovat erityisen kiinnostuneita lemmikkieläimistä. Jopa edesmennyt Bhutanin kuningas omisti Damchin, hän antoi lemmikilleen nimeksi Khomyto, mikä taas merkitsee suomeksi 'minun pieni lapseni'. Tämä rotu esitellään myös bhutanilaisissa postimerkeissä.

Vaikka rotu muistuttaakin tiibetinspanieliä se on sitä hieman kookkaampi ja rotevampi, säkäkorkeus 33–43 cm. Kuono on hieman pidempi ja sen posket ovat vähemmän täyttyneet.. Muutama tämän rodun edustaja asuu Saksassa harrastajan luona, joka toi ne mukanaan Intiasta, mutta valitettavasti näyttää siltä, että tämä rotu ei selviä rotupuhtaana Euroopassa ilman uutta bhutanilaista verta.

Kirjan kuva Damchista

Kuva on Chotusta seisomassa kivellä. Saman kuvan löytää ainakin seuraavilta kotisivuilta: www.seduhin.com/chotu.htm ja www.moetica.com/tibbies/new_line.htm

Kirjan kuvaluettelosta käy ilmi, että kuvan omistajaksi/ottajaksi on merkitty Martina Krüger Saksasta. Kuvateksti kirjassa sanoo, että Bhutanese Damchi on kunnioitettu ja arvostettu koirarotu Bhutanissa, mutta rodun selviäminen rotupuhtaana ulkomailla on vaarassa, ellei uusia koiria ja verilinjoo saada tuotettua lisää.

Sattumia ja vähän tutkimuksiakin

Lokakuussa 2002 vierailin taas kerran Chapel Bramptonissa Rva Wynyardin luona ja ihmettelin oliko tosiaan kysymyksessä toinen rotu ja mahtakohan damchi olla tipsun synonyymi. Ann tuntee hyvin kirjan kirjoittajan Juliette Cunliffen ja järjesti pienen puhelinneuvottelun hänen kanssaan. Kiinnostavintahan tässä oli saada tietää lähde tai lähteet mihin Juliette tietonsa perusti. Vastaus oli kerrassaan tyrmäävä, kaikki tietonsa hän oli saanut Martina Grügeriltä Saksasta.

Rva Wynyard on kirjoittanut kirjan Dogs of Tibet and The History of The Tibetan Spaniel tuon kirjan lähdeaineistoa aikoinaan kootessaan hän törmäsi Damcheihin ja moneen muuhun Himalajan alueen koirarotuun. Kotiläksyksi Ann antoi minulle Ronald Cardew Duncanin kirjoittaman kirjan Tomu From Tibet and Other Dog Stories vuodelta 1950 ja sen on kirjailija omistanut hymyileville, iloisille Tiibetin ja Nepalilaisille ihmisille. Toinen varsinainen kirja-aarre oli W.V. Somanin The Indian Dog -kirja. Se on painettu kesäkuussa 1963 Bombayssa, Intiassa ja käsittelee Intiassa tavattavia koirarotuja.

Bhutanin postimerkeistä kolmessa on Damchi ja aikoinaan, kun Ann Wynyard arvosteli tiibetinspanieleita erikoisnäyttelyssä Suomessa hän toi, ironista kyllä, mukanaan postimerkkikokoelman erikoispalkinnoksi rotunsa parhaalle tipsulle, ja tuossa kokoelmassa, jonka minulle oli lahjoittanut tuon silloisen ROP-tipsun omistaja Tarja Alanen,

ovat nuo kaikki kolme kyseistä postimerkkiä. Ne ovat roikkuneet seinälläni jo jonkin aikaa täällä Kirkkonummella ja yksi palanen tässä damchi- asiassa loksalti paikoilleen.

Näitä postimerkkejä voi käydä katsomassa vaikkapa seuraavilta kotisivuilta: www.boswells.com/rare/rare6.html tai www.keimarstamps.com/dogs_b2.html

Mitä nyt?

On puhuttu bhutanilaisista tiibetinspanieleista, mutta esille ei ole nostettu mahdollisuutta uudesta, tai paremminkin vanhasta, mutta tuntemattomasta koirarodusta. Olemmeko risteyttäneet rotuja vai jalostaneet kaivatulla uudella verellä ?

Mitä uusi veri tuo tullessaan jää nähtäväksi, mutta henkilökohtaisesti mietin, mikä on kasvattajan etiikka tässä asiassa, tulisiko minun jatkaa kasvatustyötä noilla kahdella nartullani joissa virtaa neljäsosa Chotun verta, ajattelenko narttujani Saaraa ja Irjaa tiibetinspanielina, kahden rodun risteytyksenä vai osittain sekarotuisina?

Pitäisikö yrittää tuoda Eurooppaan lisää bhutanilaisia damcheja ja yrittää aloittaa uuden, tiibetinspanielia muistuttavan rodun kasvatusta? Pohdin vielä pitkään omalla kohdallani mitä teen.

Koirat, ihmisten suunnittelemina pentueina, mutta silti luontokappaleina, ovat syyttömiä tapahtuneeseen. Tämä ei vähennä mitenkään koirien arvoa olla koira, tämä tietoisuus mahdollisesti vähentää ainoastaan jalostusta näiden yksilöiden kohdalla.

Mitä damchi tarkoittaa?

Himalajan puoleisella alueella Bhutanissa on alle 100 perhekunnan kylä nimeltään Damchi. Lisää netistä: www.unicef.org/features/feat175.htm. Damchi tarkoittaa myös arkkua (vaatearkku, tavaroiden säilyttämiseen tarkoitettu arkku).

Damci

Susan Miccio esittelee kirjassaan Tibetan Spaniel A Complete and Reliable Handbook Martina Grügerin omistamat Lauilan ja Chotun sivulla 10. Kuvatekstissä ne ovat bhutanilaisia tiibetinspanieleita eli damci-koiria.

Jouni Seppänen

Arundina tiibetinspanielit